Impact Factor Value : 6.067

I S S N- 2278-9308

Sanshodhan Samiksha

Humanities,Social Sciences,Commerce, Education, **and** language& Law

Monthly

Peer Reviewed International Research Journal

Special Issue

July - 2017

Chief Editor
Prof.Virag S.Gawande

Editor
Dr.Sanjay j. Kothari
Social Sciences

Editor
Dr. Dinesh W.Nichit
Commerce

Published By
Aadhar Publication – Amravati
(M.S.) India 444604

Sanshodhan Samiksha
Humanities,Social Sciences,Commerce, Education, and language
Monthly Peer Reviewed International Research Journal
Special Issue

Chief Editor
Prof.Virag Gawande
Director,
Aadhar Social Research &
Development Training Institute, Amravati.

Editor
Prof.Dr.Sanjay j. Kothari
G.S.Tompe Arts Comm,Sci Collage Chandur Bazar
Dist. Amravati

Editor (Commerce)
Prof.Dr.Dinesh W.Nichit
Sant Gadge Maharaj Art's Comm,Sci Collage Waigaon
Dist. Amravati

©Publisher
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted, in any form or any means without permission. Any person who does any unauthorized Act in relations to this publication may be liable to criminal prosecution and civil claims for damages.The facts, figures and views contained in various papers and abstracts being published in this book are obviously given by the authors of the papers. The editors are not responsible for the statements made or the opinions expressed by the authors.

Date of Publication :

5, July – 2017 ,
ISSN - 2278-9308

Published By: Bahujan.Aadhar Peer Reviewed International Research Journal & Aadhar Publication & Aadhar Social Research & Development Training Institute, New Hanuman Nagar, In Front Of Pathyapustak Mandal, Behind V.M.V. College,Amravati (M.S) India Pin- 444604
9595560278, Emial: aadharpublication@gmail.com

Price : Rs 200 /-

International Advisory Committee
Aadhar Social Research & Development Training Institute Amaravati M. S

ADVISORY BOARD

Jiro Akita
Professor Of Economics
Tohoku University. Japan

Kate W.Strully
Professor Of Sociology
University at Albany ,Suny
1400 ,Washington Albany,

Dr.Usha Sinha
Principal
G.D.M. Mahavidyalay,Patna,
Magadh University.Bodhgay Bihar

Dr.J.N.Bagchi
Principal Malda , Mahavidyalay
Malda ,University op North Bengal

EDITORIAL BOARD

Dr.J.N.Purwar
Hod- Economics,Allahabad,
University (U.P)

Dr. Sharda S. Gawande
B.S.Patil Mahavidyalaya, Paratwada & Chairman, Board of Studies - Home EconomicsS.G.B. Amravati University

Dr. Sou. Patil Parvati Bhagwan
HOD, Economic Dept. ASC College,
Ramanand Nagar, Tal. Palus, Dist.
Sangli Shivaji University, Kolhapur

Dr.Bhagwan Mane
Department of Political
Science,Shivaji University, Kolhapur

PEER COMMITTEE

Dr. Dhnyaneshwar Yawale
Sant Gadge Maharaj Mahavidyalay
Walgaon, Dist. Amravati, S.G.B.A.
Amravati,University Amaravati.

Dr. Udaysinh R. Manepatil
Smt. A. R. Patil Kanya
Mahavidyalaya, Ichalkaranji,
Dist- Kolhapur Shivaji University,
Kolhapur .

Dr. Patil Bhagwan Shankar
Asst. Prof. N. D. Patil Night College of
arts and comerce, Sangli

PEER REVIEWED COMMITTEE

Dr. Vijay Sarthi,
Principal, S.P. College Pulgaon, Dist.
Wardha. Rashtrasant Tukadoji
Maharaj Nagpur University

Prof.Dr. Shabab Rizvi
Pillai's College of Arts, Commerce &
Science, New Panvel, Navi Mumbai,
Mumbai,University

Dr. Priya Wanjari
Vice Principal Santaji Mahavidyalay,
Nagpur, Rashtrasant Tukadoji
Maharaj Nagpur University.

INDEX

1	Dr. S.N.Waghule	E-Governance Strategy:Reduce Correption	1
2	Sanjay P.Pawar	Role of Women Entrepreneurship In Rural Development Of India	5
3	Aparna Dalvi and Sarita C. Deshpande	A Relationship between English Creative Writing Skills and Academic Performance of C.B.S.E. and State Board School Children	9
4	Dr. Uddhav Jane,	Postmodern Literature and Literary Theories	14
5	Prof. Smita Ameya Wagh Prof. Dr. Malhar Kolhatkar	Role Of Training In Employees Retention In It Sector	22
6	Ketan Gautam Wakode	[Indian Women : Past Present And Future]A Study Of Social-Economical Problems Of The Women Domestic Workers In Akola District.	30
7	Anchal Arora Dr.H.S.Chahal	Critical Evaluation of Antecedents of Consumer's Perception towards Green Electrical Cooling Appliances	36
8	Dr.D.B.Borade	E-Governance In India –Hard But Bright Perspective	42
10	तक्षशिला मोटघरे	हमाल वर्गातील पाल्यांच्या शैक्षणिक समायोजन क्षमतेचा अभ्यास	49
11	डॉ. पी.के. कांबळे श्री. कैलास यशवंतराव यावले	भारतीय उत्तर शास्त्रीय संगीतातील राग : जयजयवंती चे सांगीतिक अध्ययन	54
12	डॉ. शारदा आय. महाजन प्रा. शशीकांत जे. चवरे	भारतीय महिलांमधील राजकीय उदासीनता (केंद्रीय पातळीवरिल निवडणुकांच्या संदर्भात) एक विश्लेषणात्मक अध्ययन	57
13	प्रा.डॉ.एस.जी.राक्षसे	आसियान आणि भारत संबंध	67
14	प्रा.डॉ. व्ही. एम. गवई	बेरोजगारांच्या सेवा सहकारी संस्था : कार्यप्रणाली	70
15	प्रा. डॉ. कृष्णा आ. माहुरे	संविधान सभेतील डॉ. पंजाबराव देशमुख यांचे योगदान	74
16	डॉ. रजनी मामीडवार	बालवयातील लठ्ठपणा समस्या व उपाय	80

17	डॉ. लता पवार	'जू' नावडत्या भारतीय स्त्री जीवनाचे 'दस्तऐवज'	83
18	प्रा. विजय एम. घुबळे	भारतातील समाजातील स्वयंसेवी संस्थांचे कार्यक्षेत्र आणि विकासातील भूमिका	88
19	प्रा. संजीव बि. भुयार	भारताच्या बदलत्या राजकीय नकाशाचे ऐतिहासिक अध्ययन	97
20	प्रा.चांगदेव केशवराव भाजीखाये	शेतीचे व्यवस्थापन व शेतक–यांच्या आत्महत्या	104
21	प्रा. मधुकर खंडू पवार	सत्यशोधक अण्णासाहेब लठ्ठे	111
22	डॉ. सचिन जगन्नाथ होले	अमरावती शहरातील नागरी कुटुंब संस्थेमधील तांत्रिक परिवर्तनाचे अध्ययन	115
23	डॉ. अे.जी. वानखडे	१००० व ५०० रु.च्या नोटा चलनातुन बाद केल्यामुळे भारतीय अर्थव्यवस्थेवर होणारा परिणाम	119
24	प्रा. नंदकिशोर प्रेमचंद सिंगाडे	बचतगटांसाठी मार्केटींग - शोध बाजारपेठेचा	122
25	प्रा. कु. शीला सोमनाथ कापसे	डॉ. आंबेडकर यांचे शेतीसंबंधीचे विचार व योगदान	126
26	प्रा.दिलीप शहाडे	राष्ट्रीय भारत परिवर्तन संस्था / निती आयोग	133
27	Prof.DrSuprabha P. Yadgirwar,	Incorporation of Principle of Fair Trial in Constitution: An Appraisal of Rights of Accused under Constitution of India	136
28	Dr. Prakash U. Jawanjal	Economic View Of Dr.Panjabrao Deshmukh	141
29	प्रा. के. व्ही. ढवळे	नोट बंदी व भारतीय अर्थव्यस्था	144
30	डॉ. विष्णू नामदेव लांडे	प्रयोगशील व प्रेरणादायी व्यक्तिमत्व जॉर्ज वॉशिंग्टन कार्व्हर	147
31	डॉ. प्रमोद म. बावणे	मेळघाट प्रदेशातील वसाहतीवर जलसंसाधनाच्या प्रभावाचा भौगोलिक अभ्यास	152
32	प्रा. डॉ. प्रसाद शं. मडावी	ख्याल गायन शैली तथा ख्याल गायन में बंदिशों का महत्व	156
33	प्रा. नंदकुमार रामचंद्र कोल्हापूरे	महाराष्ट्रातील दलित वस्ती: एक अवलोकन	160
34	प्रा.डॉ.मनमोहन विश्वनाथ राजे,	मराठी कथेतील मुरळीचे विशेष	165

Impact Factor Value : 6.067 ISSN - 2278-9308

महाराष्ट्रातील दलित वस्ती: एक अवलोकन

प्रा. नंदकुमार रामचंद्र कोल्हापूरे
सहयोगी प्राध्यापक व राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख शिवराज महाविद्यालय,
गडहिंग्लज जि. कोल्हापूर.

प्रस्तावना

भारतातील समाजव्यवस्था चातुर्वर्णावर आधारीत होती. समाजात चार वर्ण होते. ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य आणि शूद्र या चार वर्णाव्यतिरिक्त अतिशूद्र असा एक वर्ग होता. त्यामुळे वर्णव्यवस्थेत पाचवा वर्ण अतिशूद्र होता. या अर्थाने भारतीय समाजव्यवस्थेचे परंपरागत दृष्ट्या स्तरीकरण पाच स्तरांमध्ये झाले होते. यापैकी अतिशूद्र वर्गाला परंपरेने अधिकार नाकारलेले होते. या वर्गाची वस्ती गावाबाहेर होती. त्यांना परंपरागत व्यवस्थेत न्याय मिळत नव्हता. त्यांच्यावरील अन्यायाचे स्वरूप अत्याचार, अपमान असे होते. असा युक्तीवाद महात्मा फुले, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी केलेला आहे. अतिशूद्र हा अस्पृश्य वर्ग म्हणून ओळखला जात होता. या वर्गाचा सवर्ण समाजाला स्पर्श झाल्यास विटाळ होतो अशी सवर्ण समाजाची धारणा होती. याची मुळे धार्मिक विचारसरणीत होती. हिंदू धर्मातील मनुस्मृती या प्राचीन धर्मग्रंथात वर्णव्यवस्थेचे समर्थन केलेले आहे. परंपरागत हिंदू समाजातील अतिशूद्रांची आर्थिक स्थिती अत्यंत हालाकीची होती. अतिशूद्र समाजामध्ये भूमिहीनांची संख्या अधिक होती. गावपातळीवर बलुतेदारीची कामे करून गुजरान करत होते. अतिशूद्र समाजात दारिद्र्य होते. तसेच शैक्षणिकदृष्ट्या हा मागासलेला समाज होता. अस्पृश्यांच्या शिक्षणावर धर्माने बंदी घातली होती. त्यामुळे शिक्षणाच्या हक्कांपासून अतिशूद्र वंचित होते. शुद्रातिशूद्र, गावकुसाबाहेरील, बहिष्कृत, अंत्यज, अस्पृश्य, हरिजन, अनुसूचित जाती, दलित अशा विविध कोटीक्रमांचा वापर करून अतिशूद्र समाजाचे विश्लेषण केले जाते.

प्रस्तुत संशोधनातील गावकुसाबाहेर वस्ती करून राहणाऱ्या अनुसूचित जातींचा समावेश दलित वस्तीत केला जातो. यामध्ये महाराष्ट्रात ५९ जातींचा अनुसूचित जातीत समावेश केला जातो. यातील बौद्ध (पूर्वाश्रमीचे महार), मातंग, चर्मकार, ढोर या प्रमुख जाती आहेत. गावकुसाबाहेर राहत असलेल्या या समाजाच्या वस्तीला दलित वस्ती असे संबोधले जाते. या वस्तीची काही वैशिष्ट्ये आहेत याची संशोधनासाठी निवड केलेली आहे.

संशोधन समस्यांची निवड

दलित वस्तीची अशी वेगळी वैशिष्ट्ये आहेत. हा संशोधनाचा मुख्य विषय आहे. याकरीता या विषयाची निवड केलेली आहे.

संशोधनाचा उद्देश

१) दलित वस्तीच्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास करणे.